

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ

**VI. ULUSLARARASI
BÜYÜK TÜRK DİLİ KURULTAYI
BİLDİRİLERİ**

25-28 EYLÜL 2011

ERZURUM

İÇİNDEKİLER

- **Dr. Hamza Zülfiyar** – Türkçe Terim Türetmede Temel Alınan Anlam ve Yapı Sorunu1-5
- **Dr. İbrahim Atabey** - İsim Tamlaması ile Sıfat Tamlamasında Türkiye Türkçesinin Seçimi6-11
- **Dr. Eyüp Akman** - Türkçede Nitelenen Eki Üzerine 12-16
- **Dr. Kerime Üstünova ve Meral Güllülü Akkök** – Türkçede Dil Birimlerinin Soyuttan Somuta Geçiş Üzerine 17-25
- **Dr. Abide Doğan** - Romanların Dünyasına Yansıyan Erzurum26-38
- **Dr. Ayşegül Çelepoğlu** - Çocuk Edebiyatında Evliya Çelebi'nin Yeri Üzerine Bir Çalışma39-44
- **Dr. Yasemin Dinç Kurt** - Bir Kenti Mekân Merkezli Edebî Bir Türden Okumak45-61
- **Cihan Çınkı** - İhsan Oktay Anar'ın Kıtalar Atlası Romanında Tarih ve Kurmaca62-68
- **Dr. Serdar Odacı** - Ahmet Ümit'in İstanbul Hatırası Adlı Romanında Semboller69-75
- **Dr. M. Sıtkı Aras - Adem Yavuz Sönmez** - Erzurum Ziraatında Hayvancılıkta Kullanılan Mahalli Terimler ve Bunların Genel Kültürdeki Yerleri 76-85
- **Abdulluttalip İpek** - Türkçenin Bilinmeyen Bir Darbimesel Risalesi: “Darb-ı Mesellerimiz Hakkında Tahlili Tedkikat” Adlı Risalesi86-92
- **Dr. Naciye Yıldız**- Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Erzurum Halk Kültürü.....93-106
- **Dr. Sema Uğurcan** - Behçet Necatigil'in Radyo Oyunlarında Türkçeyi Kullanma Sanatı 107-111
- **Dr. Bakytgul Kulzhanova** - Orta Asır Türk Eserleri <<Kutadgu Bilig>> (XI-XII Asırlar) ve <<Hibe-Tül Hakaik ile>> İlgili Ortak Motifler..... 116-12
- **Dr. Rasim Özyürek** – Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyat Öğretmenliği Bölümü Mezunu Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Aktif Eğitimdeki Rollerini Üzerine Bir Araştırma 126-132
- **Diyar Sait Erbilli – Dr. Rasim Özyürek**- Okullarda Öğrenme ve Öğretme 131-137
- **Aysin Tahaoğlu** - Uluslararası Bakalorya Programı Çerçevesinde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar 135-141
- **Ahmet Sönmez** – Öğretmen Yetiştirme Programları 139-145
- **Gülnur Aydın**- İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazma Becerisi Eğilimlerinin Belirlenmesi 156-162
- **Dr. Serkewt M. Aziz** - Edebiyat Öğretiminde Çağdaşlaşma 162-168
- **Dr. Rübabe Aliyeva** - Oğuz Türklerinin Düşüncesinde “Yirmidört” ve “Otuziki” 165-171
- **Dr. Aysun Demirez Güneri**- Yeni Uygur Türkçesinde Fiillerden Türetilmiş Kişi Adları” 169-175
- **Cihan Çakmak** - Türkçe ve İngilizcedeki Bazı Akralalık Adlarının Karşılaştırılması Üzerine Deneme... 178-184
- **Dr. Hülya Gökçe** - Tatar Türkçesinde Sıfatların Derecelendirme Kategorisinin Gelişimi..... 193-199
- **Recai Ünal** - Çağdaş Türkiye Türkçesi'nde ve Çağdaş Azerbaycan Türkçesi'nde Zaman-Kip-Görme Düzeninin Durumu 202-208

“KUTADGU BİLİĞ” VE “HİBETÜ’L HAKAİK İLE” İLGİLİ ORTAK MOTİFLER

Doç. Dr. Bakytgul KULZHANOVA*

ÖZET

Makale orta asırlarda kaleme alınmış olan çok değerli “Kutadgu Bilig” ve “Hibetü’l-Hakaik” destanlarının ele aldığı ortak meseleleri konu ediniyor. Biri XI yy. diğeri de XII yy’da yazılmış olsa bile eserin konuları çok benzer ve bir birini tamamlayacak mahiyettedir. Makale yazarı, alimler eserlerinin bağdaştığı nokta ve motifleri ilmi yönden, güzel bir şekilde açıklamayı başarmıştır.

Ünlü araştırmacı A. N. Samoyloviç, 11-16 yy.da Orta Asya’da ortaya çıkan tüm Türk anıtlarının, bir edebî gelenek ve dilde yazıldığından bahsetmektedir [1]. İşte bu yüzyıllarda tüm Türki dillere ortak olan bir edebî dilin, bir edebî geleneğin olduğunu araştırmacıların hepsi de kabul eder [2]. Doğudaki Müslümanlarda felsefi eserler bırakan âlimler çoğu kez kendi eserlerini Arap ve Fars dillerinde yazmışlardır. Bunların arasında Kuran dili sayılan Arap dilinin hürmeti, tüm Müslüman ülkelerinde ortak âdet olmuştur. İşte böyle bir uzun süreli geleneği bozarak, Türk dilindeki çalışmaların yazılmaya başlanması, gelişmesi özel bir olay oldu. İlk Orta Çağ âlimleri diğer dilin egemenliği altında kalmadan, Kaşgarlı Türk dilinde güzel, yüksek, mükemmel seviyedeki eserlerini ortaya koydular. Mahsus bir edebiyat geleneği oluşturdular. İşte o edebî dilin başında “Kutadgu Bilig” eseri yer aldı. Sonradan ortaya çıkan “Hibetü’l-Hakaik” destanı da işte bu örfе dayanmaktadır.

Genel olarak baktığımızda, atalarımız ülkelerinin hürriyete kavuşmasını, nesebimizin temizliğini, Türk halkının ruhani geleneklerini, dil yönünden bağımsızlığımızı esas nitelik olarak kabullenip onları kendi çalışmalarında işlemeye çalışmış, milli konuya dönüştürebilmişlerdir.

Eski Orta Çağda “Türkîlik” sancağını taşıyan atalarımızın zihinlerinde “acaba, ne yapıp da büyük ülke olabiliriz?” gibi önemli sorular yer almıştı. Yusuf Balasagun ve Ahmed Yügneki’nin toplumsal görüşlerinin bağdaşacağı da belli. Dikkatle bakarsak, Ahmed Yügneki eserinden Balasagun düşüncelerinin izlerini de bulabiliriz. Yügneki, işte bu “Türkî ruh” konusunun devamcisıdır. Her iki mütefekkeri de aynı ortamda buluşturan Türk toprağı, görüş birliği, Türk dünyasının geleneksel ilişkisidir. Atalarımızda maksat ile amacın, ruhun bir olduğunu görebiliriz.

“Klasik eski Türk şiirinin ilk kitabı” [3] “Kutadgu Bilig”in yazılması konusunda ünlü şair, çevirmen A.Egeubayev:

“Böyle bir mükemmel, güzel çalışmanın hemencik ortaya çıktığını iddia edemeyiz. Bundan dahası, “Kutlu bilig”in önünde eski ve orta çağdaki Türklerin gelişmiş

* El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Fakültesi, Almati, Kazakistan